

Tunnustaminen näkökulmana ja käytäntönä lapsi- ja nuorisotyössä

Riikka Korkiamäki, Kirsi Pauliina Kallio ja Jouni Häkli

TIIVISTELMÄ

■ Tunnustetuksi tuleminen on ihmisen perustarve sekä keskeistä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta. Tunnustuksen antamisen hiljaisiin prosesseihin ei kuitenkaan aina osata kiinnittää huomiota vallitsevista yksilö- ja ongelmalähtöisissä varhaisen tunnistamisen käytännöissä. Artikkelissa tarkastellaan vastavuoroista ja myönteistä tunnustuksen antamista sellaisena nuorten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmana, jota on mahdollista toteuttaa yleisesti osana instituutioiden perustointia. Artikkelin teoreettisessa osuudessa käsitellään näkökulman tarvetta ja tunnustamisen teorioita. Empiirinen osuus perustuu aineistoon, joka on rakentunut ammattilaisten ja tutkijoiden yhteistoiminnallisissa työpajoissa. Artikkelin tulososiossa kuvataan, mistä tunnustamiseen perustuvassa käytännöllisessä näkökulmassa voisi olla kysymys sekä millaisena nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset näkevät tällaisen toimintatavan mahdollisuudet ja siihen liittyvät haasteet omassa työssään. Tulokset kertovat siitä, mitä annettavaa ”myönteisen tunnistamisen” näkökulmalla voi olla sosiaalipedagogiseen toimintaan nuorten arkiympäristöissä. Artikkelin tarkoituksena on ohjata huomaamaan tunnustamisen merkitys lasten ja nuorten hyvinvointia edistämään ja syrjäytymistä ehkäisemään tähtäävässä ammatillisessa toiminnassa.

Avainsanat: *hyvinvointi, itsekäsitys, myönteinen tunnistaminen, nuoret, tunnustaminen*

ABSTRACT

RECOGNITION AS AN APPROACH AND PRACTICE WITH CHILDREN AND YOUNG PEOPLE

■ Recognition is a basic human need and a fundamentally important facet of children and young people's well-being. Yet, the individualistic and problem-oriented approaches that dominate the professional practices of early support do not always pay sufficient attention to the silent and unremarkable processes of giving recognition. This article addresses reciprocal positive recognition as an approach to fostering children and young people's well-being in basic professional practices and institutional settings. The theoretical section of the article outlines the need for this approach and looks at theories of recognition. The article's analytical part is based on empirical materials collected through collaborative workshops bringing together professional practitioners and researchers. It charts the contours of a practical approach to recognition and discusses how professionals working with children and youth see the possibilities and challenges of the approach in their work. The results show the potential of positive recognition in social pedagogical practices embedded in young people's everyday environments. The article's overall goal is to foreground the importance of recognition in professional practices aimed at fostering the well-being and curbing the marginalization of children and young people.

Keywords: *positive recognition, recognition, sense of self, well-being, young people*

Johdanto

Maailmassa, joka jatkuvasti asettaa minulle paineita olla jotakin, mitä en ole, ei kai mikään tunnu niin hyvältä kuin hyväksynnän ja tunnustuksen saaminen juuri sellaisena kuin olen (Foster 2012a).

Tiedäthän niin sanotut gestalt-kuviot, joissa voi samanaikaisesti nähdä sekä maljakon että ihmiskasvot, nuoren ja vanhan naisen, kaljuuntuvan miesprofiilin ja alastoman naisvartalon? Olet ehkä törmännyt myös haastavampiin kuvioihin, jotka nähdessäsi joudut ponnistelemaan hahmottaaksesi molemmat kuvat tai ymmärtääksesi kuvion samalla tavoin kuin joku toinen. Joku meistä on saattanut ajautua jopa väittelyyn siitä, miten on edes mahdollista nähdä ensin pitkäkorvainen jänis, jos itse havaitsee automaattisesti pitkänokkaisen linnun. Äkkisilmäykseltä ja ilman vuorovaikutusta – ja jos et tietäisi kyseessä olevasta hahmotustehtävästä –

saattaisit ehkä tyytyäkin ensisilmäyksellä syntyneeseen havaintoon ja jättä kokonaan vaille ymmärrystä siitä, että kuvan voi nähdä myös toisin.

Tietynlainen tapa hahmottaa kuvia, asioita ja ihmisiä on meille usein helpompi ja luontevampi kuin niiden näkeminen jollakin toisella tavalla. Siihen eivät vaikuta ainoastaan havaintojamme säätelevät kognitiiviset rakenteet vaan oma kokemusmaailmamme sekä ympäristöön ja tilanteeseen kontekstiin liittyvät tekijät. Koska havainnot ja niitä koskevat päätelmät tehdään tässä ja nyt, iso merkitys on erityisesti sillä, miten asiat on tavanomaista mieltää siinä kulttuurisessa ja sosiaalisessa tilassa ja tilanteessa, jossa kulloinkin teemme havaintomme. Pääasiassa tulkitsemme asioita ja ihmisiä oletusten varassa sekä ennalta muodostuneiden tai tilanteessa häteisesti rakentuvien mielikuvien pohjalta (Stenvall, Korkiamäki & Kallio 2015). Toisin näkeminen vaatiikin vaivannäköä: kiinnostusta, halua ja yrittystä ymmärtää asiat sellaisina kuin ne toisen ihmisen silmin avautuvat.

Kun kohtaamme lapsia ja nuoria erilaisissa arjen tilanteissa, mitä näemme? Tyydyimmekö automaattisten oletustemme varassa muodostuvaan yksiselitteiseen kuvaan? Vai osaammeko ja haluammeko hahmottaa myös toisen kuvion – sen, jonka lapsi tai nuori haluaa meidän näkevän? Haastavaa tämä voi olla erityisesti silloin, kun kohtaamme heitä ammattilaisina. Tällöin institutionaaliset kehykset asemoivat lapset ja nuoret aina ensisijaisesti jonkin kategorian edustajiksi – oppilaiksi, valmennettaviksi, vähävaraisiksi, maahanmuuttajiksi, koulupinnaajiksi, erityistä tukea tarvitseviksi, riskissä oleviksi ja niin edelleen. Joskus on ponnisteltava, jotta tämän ”automaattisen” kuvan rinnalla hahmottuu myös lapsen tai nuoren meille tarjoilema kuva itsestään.

Tässä artikkelissa käsittelemme aikuisten ja nuorten välisiä kohtaamisia ”oikein” tai ”väärin” hahmottamisen näkökulmasta. Hahmottamisen sijaan puhumme *tunnistamisesta ja tunnustamisesta* vuorovaikutusta ja kohtaamisen sosiokulttuurista kontekstia korostaaksemme. Kysymys on sen ymmärtämisestä, millaisena toinen ihminen haluaa tulla ymmärretyksi siinä ajassa ja paikassa, jossa hänet kohdataan, oman elämänhistoriansa ja yhteisöllisen ympäristönsä viitekehyksessä. ”Oikein” tunnistaminen viittaa tällöin nuoren kokemukseen siitä, että hän tulee muiden silmissä nähdyksi siten kuin haluaa ja sellaisena kuin itsensä kokee. ”Väärin” tunnistaminen puolestaan merkitsee, että hän tulee ymmärretyksi ulkokohtaisten ja kategoristen määrittelyjen varassa. Tällainen ”värisokeus” tuottaa väärinymmärretyksi tulemisen, epäoikeudenmukaisuuden ja ulkopuolisuuden kokemuksia, jotka usein toistuessaan voivat olla hyvin-

voinnin näkökulmasta kohtalokkaita. Vastaavasti kokemukset kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta edistävät omanarvontuntoa, itsekunnioitusta ja henkilökohtaista hyvinvointia. Tällaisia kokemuksia lisäämällä voimme parhaimmillaan ehkäistä osattomuutta ja syrjäytymistä sekä edistää osallisuutta ja hyvinvointia lähes missä, milloin ja kenen kanssa tahansa.

Artikkeli perustuu yhteistoiminnalliseen tutkimukseen, jossa ammattilaisten ja tutkijoiden kesken on pohdittu kohtaamisen haasteita ja edellytyksiä sekä kehitelty vaihtoehtoja, positiiviseen tunnistamiseen perustuvaa näkökulmaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi. Kuvaamme ensin tällaisen vaihtoehtoisen näkökulman tarvetta sekä sen taustalla vaikuttavaa teoreettista perinnettä.¹ Sen jälkeen käsittelemme yhteistoiminnallisissa työpajoissa muodostuneen aineiston pohjalta, mistä positiiviseen tunnistamiseen perustuvassa käytännöllisessä näkökulmassa voisi olla kysymys sekä millaisena nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset näkevät tällaisen näkökulman mahdollisuudet ja siihen liittyvät haasteet omassa työssään. Tämä kertoo siitä, mitä annettavaa tunnistamisen ja tunnustamisen näkökulmilla voi olla sosiaalipedagogiseen toimintaan nuorten arkiympäristöissä. Artikkelin tarkoituksena on korostaa tunnistamisen ja tunnustamisen merkitystä lasten ja nuorten hyvinvointia edistämään ja syrjäytymistä ehkäisemään tähtäävässä ammatillisessa toiminnassa.

Hyvinvoinnin edistäminen ja "varhaisen tunnistamisen" problematiikka

Tunnistaminen ei ole vieras käsite sosiaali-, terveys- ja kasvatusalojen ammattilaisille. Kouluissa, päiväkodeissa, nuorisotaloilla, työpajoilla, neuvoloissa ja muissa institutionaalisissa konteksteissa on tavoiteltu lasten ja nuorten tunnistamista yhtäältä yksilöinä ja toisaalta yhteisöllisten viiteryhmiensä (kuten perheen, etnisen yhteisön, kaveriporukan, sukupuolensa) jäseninä. Oppilaitoksissa aiemman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ovat arkipäivää. Silloin huomio kiinnittyy siihen, mitä nuori tietää ja osaa ja mitkä ovat hänen vahvuutensa. Samalla voivat tulla kartoitetuksi ne laajemmat elämisen piirit, joiden kautta kyseiset resurssit ovat karttuneet.

¹Tutkimusprojektin lähtökohtia, teoreettista näkökulmaa ja tutkimuksen käytännön toteutusta kuvaava osuus tässä artikkelissa on osittain muokattu teoksessa "Myönteinen tunnistaminen" aiemmin julkaistun artikkelin "Myönteinen tunnistaminen – näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen" (Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015) pohjalta.

Puhuttaessa *varhaisesta tunnistamisesta* katse sen sijaan kohdistuu ensisijassa ongelmiin ja vaikeuksiin. Käsitettä käytetään tyypillisesti silloin, kun pyrkimyksenä on riittävän aikaisessa vaiheessa havaita hyvinvointia uhkaavat riskit ja ongelmalliset tilanteet (esim. Karlsson, Pelkonen & Marttunen 2007; Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007). Vaikka *varhaisella tunnistamisella* on ainakin osittain haluttu paikata varhaisen puuttumisen käsitteeseen liittyviä kielteisiä konnotaatioita, myös ”varhaista tunnistamista” toteutetaan käytännössä kohdistamalla huomio joko yksilössä tai hänen viiteryhmässään esiintyviin negatiivisiin ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen (Satka 2011). Tyypillisimmillään tämä tarkoittaa erilaisia riskikartoituksia, joiden kautta tänä päivänä selvitetään yhtä lailla ”tavallisten” kuin ”erityisnuorten” tarvetta erityiseen tukeen tai tavanomaista vahvempaan kontrolliin. (Ks. Satka, Alanen, Harrikari & Pekkarinen 2011; Rauas 2014.)

Varhaisen tunnistamisen nykyiset käytännöt perustuvat sellaiselle näkemykselle lapsuudesta, jossa lapsia ja nuoria on yhtäältä suojeltava ympäröivältä pahalta mutta jossa heidät toisaalta samalla nähdään pahaan ja pahan tekemiseen luonnostaan taipuvaisina (Satka 2009, 27). Lisäksi ongelmakeskeisiä toimintatapoja ylläpitää tietoisuus hyvinvointiyhteiskunnan kestävyysvajeesta ja tarpeesta kohdentaa niukat resurssit mahdollisimman tehokkaasti (Metteri & Hotari 2011; Niemi & Kotiranta 2008). Vaikka suomalaisen yhteiskuntapolitiikan painopiste julkilausutusti on ennaltaehkäisyssä ja hyvinvoinnin tukemisessa, käytännössä lasten ja nuorten syrjäytymistä ehkäistään fokuoimalla ongelmiin ja niiden ratkaisemiseen tapauskohtaisin interventioin (Sipilä & Österbacka 2013). Kun työntekijöitä on vähän ja ryhmäkoot suuria, henkilöstön voimavarat tyhjenevät ”tulipalojen sammuttamiseen”, eikä aikaa tai energiaa aina jää kaikkien lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen (Gilbert, Parton & Skivenes 2011). Toimintaa leimaa aikuisten huoli paitsi lasten mahdollisesta riskikehityksestä myös omasta toiminnastaan: ”huomaanko vastuullisena toimijana huolestua ajoissa, tunnistanko riskit ja hoksaanko vaikeudet ennen kuin ne kasvavat liian suuriksi?” (Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 13).

Ongelmien varhainen havaitseminen ja niihin ajoissa puuttuminen on tietenkin tärkeää. Vaarana kuitenkin on, että ”riskikatse” alkaa yksipuolisesti ohjata sitä, miten lapset ja nuoret tulevat tunnistetuiksi (Harrikari & Hoikkala 2008). Jos huomio kiinnittyy ensisijaisesti puutteisiin ja vaikeuksiin – voimavarojen ja vahvuuksien kustannuksella – kuva lapsesta saattaa

muodostua yksiulotteisen kielteiseksi (Törrönen 2000). Samalla helposti unohtuu, että jokaisen ihmisen elämään kuuluu sekä ongelmia että onnistumisia ja että kaikilla on vahvuutensa ja vajavaisuutensa. Erilaisuus voi alkaa näyttää potentiaalisen syrjäytymiskehityksen oireelta ja toimenpiteitä edellyttävältä ongelmalta sen sijaan, että se ymmärrettäisiin inhimillisenä piirteenä tai persoonallisuutena. (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013.)

Ongelmien ja poikkeavuuksien institutionaalinen huomioiminen ei automaattisesti merkitse tuen saamista ja tilanteen parantumista. Kun nuorelle tarjotaan erityistä tukea, hän tulee väistämättä tietoiseksi omasta ongelma(llisuude)staan. Tämä voi auttaa ymmärtämään paremmin omia vaikeuksia, tuomaan ne esille sopivissa yhteyksissä oikealla tavalla sekä etsimään apua haasteiden kohtaamiseen (Mäkinen 2006; Kumpula 2008). Itseen liitetyt ongelmalliset piirteet tai ominaisuudet voivat kuitenkin muodostua myös minäkuvaa ja omanarvontuntoa kokonaisvaltaisesti määrittäviksi tekijöiksi. Tällöin riskien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen vahvistavat kielteistä itsekäsitystä ja synnyttävät negatiivista kierrettä. Lisäksi tällaiset yksilökohtaiset tukitoimet ja tunnistamisen käytännöt ovat yksilöä muiden silmissä leimaavia. Pahimmillaan varhainen tunnistaminen ja tuki tuottavat juuri sitä ulkopuolisuutta, jonka torjumiseksi sitä toteutetaan. (Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 14–15.)

Nykyisiä varhaisen tunnistamisen ja tukemisen käytäntöjä ei pidetäkään riittävinä nuorten hyvinvoinnin edistämisessä ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Yksilö- ja ongelma-keskeisten toimintojen rinnalle kaivataan yhteisöllisiä ja arkisia toimenpiteitä sekä panostusta myös niiden ihmisten hyvinvointiin, joita ei luokitella syrjäytymisuhan alaisiksi (Parton 2006; Sipilä & Österbacka 2013). Riskien havaitsemisen ja ongelmiin yksilötasolla puuttumisen ohella on ryhdytty painottamaan lasten ja nuorten omaa asiantuntijuutta, yhteisöllisiä voimavaroja ja ammatillisen auttamisen vahvistavaa luonnetta (Poikolainen 2014). Vaikka varhaisen tunnistamisen yksilö- ja ongelmalähtöiset toimintatavat edelleen hallitsevat institutionaalista lasten ja nuorten kanssa toimimisen kenttää, hyviä esimerkkejä siitä irtautumaan pyrkivistä, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia ylläpitävistä työtavoista ja toimintamuodoista löytyy niin erilaisista hankkeista kuin yksittäisten kuntien strategisista lapsi- ja nuorisotyön linjauksista (ks. esim. Kaikki käy koulua -hankesuunnitelma 2015; Muukkonen, Nevanen, Ohisalo & Turunen 2014; Olkkari-hanke 2015; VAMOS-palvelukokonaisuus). Monet näistä nojaavat sosiaalipedagogiseen orientaatioon, jota on pidetty eräänlaisena vastavoimana yksilöllisyyttä ja riskialttiutta

korostaville psykologis-terapeuttisille toimintatavoille (ks. Hämäläinen & Kurki 1997; Nivala 2008; Saastamoinen 2014).

Tunnistaminen ja tunnustaminen sosiaalipedagogisena näkökulmana

Ajatukset olemassa olevien voimavarojen ja vahvuuksien esille nostamisesta, inhimillisen arvokkuuden vaalimisesta sekä yksilöä tukevan yhteisöllisyyden rakentamisesta ovat keskeisiä sosiaalipedagogisessa perinteessä (esim. Hämäläinen & Kurki 1997; Nivala & Ryyänen 2013; Ryyänen 2011). Samat periaatteet ovat myös *tunnistamisen teorioiden* (*theories of recognition*) lähtökohtana. Niiden juuret ovat hegeliläisessä ajatuksessa yhteiskunnan erilaistumisen sekä ihmisten itsemääräämisoikeuden ja yksilöllisyyden korostumisen aikaansaamasta tunnustuksen tarpeesta perheessä, kansalaisyhteiskunnassa ja valtion tasolla. Nykyiset tunnustamisen teorioiden sovellukset ovat kehittyneet erityisesti Frankfurtin kriittisen koulukunnan jälkialtoa edustavan Axel Honnethin (esim. 1995; 2012) sekä kanadalaisen moraalifilosofi ja yhteiskuntateoreetikko Charles Taylorin (esim. 1989; 1992) ajatusten pohjalta. (Filosofisesta perustasta tarkemmin, ks. esim. Häkli & Kallio 2014; Laitinen 2002; Williams 2000.)

Honnethin ja Taylorin näkemyksiin nojaavia teoretisointeja kokoavaa *theories of recognition* -käsitettä on suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa käännetty muun muassa tunnustusteorioiksi (Laitinen 2008; Turtiainen 2012), tunnustussuhdeteorioiksi (Moisio 2008; Niemi 2014), tunnustuksen teorioiksi (Korkala 2014; Huttunen 2003) ja tunnustamisen teoriaksi (Hanhela 2014; Pirhonen 2015). Erilaiset nimitykset kertovat paitsi tämän teoreettisen orientaation vakiintumattomuudesta myös sen soveltamisen erilaisista painopisteistä. Tunnistamisella ja tunnustamisella on kotimaisissa tutkimuksissa viitattu esimerkiksi välittämiseen sosiaalityön kontekstissa (Niemi 2014), identiteetin vahvistumiseen vanhusten hoidossa (Pirhonen 2015), maahanmuuttajien tasa-arvoa tavoittelevaan kohteluun (Turtiainen 2015), oikeuksien myöntämiseen sateenkaariperheiden adoptioprosesseissa (Korkala 2014) sekä huomatuksi ja arvostetuksi tulemiseen koulu- ja oppilaitosympäristössä (Heikkinen & Huttunen 2002; Hanhela 2014). Sosiaalipedagogisesti orientoituneessa väitöskirjassaan kulttuurisesta tanssi-innostamisesta Raisa Foster (2012b) puhuu tunnustamisen pedagogiasta (*pedagogy of recognition*) nojautuen pääasiassa Paul Ricoeurin (2005) filosofiseen tunnustuksen teoriaan.

Tässä artikkelissa pitäydymme aiheesta aiemmin julkaisemamme teoksen (Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015) käsitteissä ja puhumme ”tunnistamisen teorioista”. Tunnistaminen asettuu tällöin kokoavaksi yläkäsitteeksi myönteisellä tavalla tunnistetuksi tulemiseen liittyville *tutustumisen, tunnustamisen ja tukemisen* prosesseille (vrt. Ricoeur 2005). Tällä tavoin ymmärrettynä tunnistaminen on paljon enemmän kuin huomatuksi tuleminen tai toisen ihmisen identifiointi tiettyjen piirteiden haltijaksi. Se sisältää sekä tutuksi tuleminen että arvostuksen antamisen (tunnustaminen), ja lisäksi toimijuuden tukemisen ihmiselle itselleen tärkeissä asioissa.² (Ks. Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015.) Rajaudumme artikkelissamme tällaisen moniulotteisen tunnistamisen tarkasteluun sukupolvien välisen kohtaamisen ja erityisesti yksilöiden välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Vähemmälle jää tällöin tunnustussuhteiden tarkastelu instituutioiden ja yhteiskunnan tasolla (vrt. Honneth 1995; 2012; myös Bäcklund & Virtanen 2015; Siurala 2015), vaikka institutionaalinen konteksti sekä arvostus ja kunnioitus yhteiskunnassa toki aina kehystävät yksilöiden välistä kanssakäymistä.

Esittelemässämme tunnistamisen kokonaisuudessa keskeistä on *tunnustetuksi tuleminen*. Tällöin korostuu kokemus arvostuksen saamisesta ja kunnioituksesta. Olennaista on vuorovaikutteisuus, vastavuoroisuus sekä kokemus nähdä, kuulla ja arvostetuksi tulemisesta. Tunnistamisen teorioiden mukaan arvostusta ja hyväksyntää voikin kokea vain tullessaan ymmärretyksi itseä aidosti luonnehtivien ominaisuuksien, ei automaattisten luokitusten tai yksin tekoihin kohdistuvan palautteen kautta. (Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 16; Pirhonen 2015.) Merkityksellistä on siis se, miten ihmiset tulevat kohdatuiksi erilaisissa arjen käytännöissä. Lähisuhteissa koettu emotionaalinen tuki ja hoiva, yhteisöllistä osallisuutta vahvistava sosiaalinen arvostus sekä yksilön oikeuksien ja toimijuuden kunnioittaminen kehittävät identiteetin muotoutumiselle välttämätöntä itseluottamusta, itsetuntoa ja itsearvostusta (Honneth 1995; Huttunen 2006; Williams 2000; ks. Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 17).

² Tiedostamme, että käyttämämme käsitteet poikkeavat osin tavoista, joilla recognition-käsitettä on aiemmin suomennettu. Tavanomaisempaa on ollut, että tunnistaminen viittaa yksinomaan identifiointiin ja tunnustaminen tarkoittaa oikeaksi hyväksymistä ja arvostuksen antamista. Omassa käsitteistössämme tunnistaminen kuitenkin sisältää molemmat puolet ja kattaa tunnustamisen lisäksi myös tutustumisen ja tuntemisen sekä toimijuuden tukemisen ulottuvuudet (ks. tarkemmin Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015). Ratkaisumme tulee lähelle Paul Ricoeuria (2005), joka käyttää recognition-käsitettä niin tunnistamisen, tuntemisen kuin tunnustamisen merkityksissä (ks. Foster 2012c).

Tunnistamisen teorioissa niin yksilöiden ja yhteisöjen identiteetin kuin yhteiskuntien kestävyuden katsotaan rakentuvan jatkuvissa neuvotteluissa hyväksytyksi ja arvostetuksi tulemisesta (Huttunen 2003). Tunnustuksen antaminen ja saaminen ovat yhteisöjä koossapitävä voima, johon sisältyy perustavanlaatuinen eettinen ymmärrys ihmisarvosta ja yhteisöllisyyden merkityksestä. Erilaisuuden hyväksyminen ei riitä, vaan tarvitaan erilaisuuden arvostamista ja sen näkemistä voimavarana (Ikäheimo 2003; Taylor 1992, 64). Kyse on ”erojen politiikan” toteuttamisesta eli tunnustuksen antamisesta sellaiselle, mikä ei ole yleisesti jaettua vaan jokaisen omaa. Sokeutuminen ihmisten luontaiselle erilaisuudelle tuottaa normitettua yhdenmukaisuuden painetta ja edistää yhteiskuntien ja yhteisöjen syrjäyttäviä prosesseja. (Taylor 1992; Laitinen 2009.)

Ihmisten arvokkuutta ja yhdenvertaisuutta käsitellään tyypillisesti kulttuuristen identiteettien kuten sukupuolen, rodun, etnisyyden, seksuaalisuuden tai vammaisuuden näkökulmista (Julkunen 2009; Noble 2009). Tunnistamisen dynamiikka ei kuitenkaan liity vain marginaalisuuteen ja siitä koituviin syrjäntätilanteisiin vaan on läsnä sosiaalisessa kanssakäymisessä ylipäätään. Kaikki ihmiset määrittelevät itsensä joko yhteisymmärryksessä tai ristiriidassa heille tärkeisiin ihmisiin ja yhteisöihin (Honneth 1995; 2012; Taylor 1992, 33–34). Tällainen kamppailu inhimillisestä arvostuksesta on koko ajan käynnissä oleva prosessi. Kyse on jatkuvista neuvotteluista sen välillä, millaisena haluan tulla ymmärretyksi ja miten muut minut näkevät. (Honneth 1995; Taylor 1992.)

Sosiaalisissa kohtaamisissa ihmiset tulevat toistuvasti tunnustetuiksi joko identiteetilleen suotuisalla tai sitä hajottavalla tavalla (Bingham 2001, 11). Taylor (1992) kutsuu tätä tunnistamisen käytännöllistä mekaniikkaa oikein ja väärin tunnustamiseksi. Oikeaan osuvassa tunnustamisessa (*recognition*) ihminen tulee kohdatuksi sellaisena, kuin hän kokee olevansa ja kuten haluaa tulla ymmärretyksi. Tunnustettu ihminen kokee itsensä kuulluksi, ymmärretyksi ja arvostetuksi, mikä vahvistaa itse-tuntoa, itsekunnioitusta ja itsearvostusta sekä ehkäisee eriarvoisuuden, epäoikeudenmukaisuuden, nöyryytyksen ja arvottomuuden kokemuksia (myös Fraser & Honneth 2003; Honneth 1995; Houston & Dolan 2008). Väärin tunnustamisessa puolestaan voi olla kysymys joko jäämisestä kokonaan vaille kokemusta huomioiduksi tulemisesta (*nonrecognition*) tai tulemisesta kohdatuksi tavalla, joka ei vastaa ihmisen käsitystä itsestään tai siitä, miten haluaa tulla ymmärretyksi (*misrecognition*). Tunnustettu nuori voi esimerkiksi kokea saavansa ammattilaiselta arvostusta ikätöve-

riensa hyvänä ystävänä, ymmärrystä tietokonepelien harrastajana ja kunnioitusta perheyhteisönsä jäsenenä. Väärin tunnustettuna sama nuori voi tulla kohdatuksi ensisijaisesti maahanmuuttajana, muslimina, miessukupuolen edustajana, oppilaana, tupakoijana, ”pelihulluna” tai kavereiden kanssa kauppakeskuksessa maleksivana ”riskinuorena”. Taylorin (ref. Pirhonen 2015) mukaan tällainen ”merkityksellisten toisten” antama palaute ja suhtautuminen muokkaavat syvästi yksilön itseymmärrystä, joko uutta identiteettiä rakentaen tai vanhaa ylläpitäen.

Tunnistamisen teorioiden käytännöllinen perusoletus siis on, että ihmisten välisen vuorovaikutuksen – myös sukupolvien välisissä kohtaamisissa – tulee olla välittävää, kunnioittavaa ja arvostavaa (Ikäheimo 2008; Kallio 2014). Arvostaminen ja kunnioittaminen ajatuksen tasolla eivät kuitenkaan riitä, vaan tunnustaminen on moniulotteista, käytännöllistä ja välitöntä (Laitinen 2002). Moniulotteisuus tarkoittaa, että nuori tunnustetaan sekä täysiarvoisena henkilönä, omanlaisenaan nuorena että erityisenä persoonana suhteessa muihin ihmisiin (Taylor 1992; ks. Laitinen 2002). Tunnustamisen käytännöllisyys ja välittömyys puolestaan viittaavat siihen, että toteutuakseen tunnustaminen vaatii sanojen lisäksi tekoja (Laitinen 2002; Pirhonen 2015). Onnistuneessa tunnustamisessa kukin nuori voi sopivien sanojen, eleiden ja tekojen kautta kokea itsensä arvokkaaksi omana itsenään sekä osana niitä yhteisöjä ja ympäristöjä, joissa hän elää arkeaan (ks. Sennett 2004, 205).

Tunnistamisen ja tunnustamisen kysymyksiä kasvatuksen ja koulutuksen kontekstissa tarkastellut Charles Bingham (2001) korostaa, että jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus tulla ymmärretyksi ja kohdelluksi tavalla, joka on yhteensopiva hänen rakentavan itsekäsityksensä kanssa. Yhdistettynä sosiaaliseen tukeen tunnustetuksi tulemisen ajatellaan tarjoavan olemassaolon ja hyvinvoinnin perusaineiksia sekä vahvoja eväitä identiteetin muotoutumiseen ja itsensä toteuttamiseen (Houston & Dolan 2008). Sosiaalipedagogiikan päälinjausten – elämänhallinnan tukemisen sekä yhteisöön ja yhteiskuntaan kasvun tavoittelun (Hämäläinen 2012) – näkökulmasta tunnustetuksi tulemisen tai sitä vaille jäämisen kokemukset lapsuudessa ja nuoruudessa ovat siis kaikkea muuta kuin merkityksettä. Epäoikeudenmukaisuuden hahmottaminen ja välttäminen, itsetunnon ja -arvostuksen kautta tapahtuva voimaantuminen sekä osallisuuden edistäminen sosiaalipedagogisina tavoitteina voivat toteutua osin tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjä toteuttamalla.

”Myönteisen tunnistamisen” yhteistoiminnallinen rakentuminen

Artikkeli nojautuu Tampereen yliopistossa toteutettuun projektiin ”Lasten ja nuorten marginalisaatoriskin hallinta varhaisen tunnistamisen avulla” (SA264436, 2013–2015), jossa tutkijoiden, sosiaali- ja kasvatusalojen ammattilaisten sekä lapsi- ja nuorisosasioista vastaavien hallinnon toimijoiden kesken pohdittiin, miten yleistä ja yhteisöllistä osallisuuden edistämistä ja syrjäytymisen ehkäisemistä voidaan toteuttaa institutionaalisten arkiyhteisöjen jokapäiväisessä toiminnassa. Hankkeen taustalla vaikuttivat ensinnäkin tutkimusryhmämme aiemmat tutkimukset, jotka ovat nostaneet esille ristiriidan varhaisnuorten oman arkiympäristöjään koskevan ymmärryksen ja aikuisten niitä koskevien oletusten välillä³ sekä pe-rehtyneet yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen toimijuuden periaatteellisiin lähtökohtiin ja dynamiikkoihin⁴. Toiseksi tutkimusta motivoi ajankoh-tainen yhteiskunnallinen keskustelu vallitsevien yksilö- ja ongelmaläh-töisten toimintatapojen riittämättömyydestä sekä ammatillisten resurssi-en niukkuudesta (esim. Sipilä & Österbacka 2013). Tämä ohjasi etsimään hyvinvoinnin vahvistamisen toimintatapoja, jotka olisivat toteutettavissa olemassa olevin ammatillisin resurssein.

Tutkimus toteutettiin yhteistyöprojektina käytännön toimijoiden ja hallinnon asiantuntijoiden kanssa. Ajatuksena oli, että tutkijoilla on las-ten ja nuorten parissa tuotettua tutkimustietoa heidän arkielämästään se-kä teoreettista tietoa hyvinvoinnin edellytyksistä. Eri alojen ammattilai-silla puolestaan on asiantuntijatietoa niistä poliittisista ja kulttuurisista arkitodellisuuksista, joissa työtä lasten ja nuorten parissa tehdään, sekä päivittäisestä olemisesta ja toimimisesta nuorten kanssa institutionaalis-sa ympäristöissä. Yhteistyön nähtiin tuottavan kumuloituvaa tietoa, jota kummallakaan osapuolella yksin ei ole. Näkemys on yhtäpitävä niin sa-notun yhteistoiminnallisen oppimiskäsityksen kanssa, jossa keskeistä on ymmärrys uuden tiedon, rakenteiden ja käytäntöjen mahdollistumisesta tasaveroisessa yhteistoiminnassa eri toimijatahojen kesken (esim. Barkely, Cross & Major 2005; Soini 2002).

³Ks. esim. Kallio 2014; Kallio & Bäcklund 2012; Kallio & Häkli 2011a; Kallio, Häkli & Bäcklund 2015; Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013; Korkiamäki 2013; Korkiamäki & Kallio 2014.

⁴Ks. esim. Bäcklund & Kallio 2012; Häkli & Kallio 2014; Kallio & Häkli 2011b.

Yhteistoiminnallisen oppimiskäsityksen mukaan aitoa oppimista ja uuden tiedon konstruointia tapahtuu, kun aiemmilla merkitysrakenteilla on mahdollisuus muuttua. Näin on silloin, kun erilaista tietoa ja ymmärrystä omaavat yksilöt pääsevät neuvottelemaan merkityksistä, osallistumaan ongelmanratkaisuun ja luomaan yhteisöllisiä käytäntöjä. (Soini 2002.) Jaetusta tavoitteesta ja toiminnan yhteisestä fokuksesta huolimatta arvossa ovat eriytyvät näkemykset. Vain niitä yhteen tuomalla voi syntyä uutta ymmärrystä (Barkely, Cross & Major 2005). Tämän vuoksi olemme pyrkineet mahdollistamaan yhteistoimintaa, jossa osallistujat edustavat erilaisia organisaatioita, työtehtäviä, koulutustaustoja ja paikalliskulttuurisia konventioita. Osallistujien on ollut mahdollista hyötyä toistensa tiedoista, kokemuksista ja resursseista ja siten konstruoida ymmärrystä, jota ei aiemmin ole ollut saatavilla. Samalla tämä tarkoittaa, että yhdessä rakentuva tieto on ryhmäkohtaista: toisten tutkijoiden ja ammattilaisten käymät neuvottelut olisivat tuottaneet erilaisia tuloksia. (Soini 2002; Weber 1997.)

Käytännössä projekti toteutettiin organisoimalla kumulatiivisesti eteneviä yhteistoiminnallisia työpajoja. Vuosien 2013–2014 aikana järjestettiin viisi koko päivän kestävästä työpajaa, joihin osallistui yhteensä 36 asiantuntijaa. Työpajoista kolme toteutettiin Tampereella ja kaksi Mikkelissä. Tampereen ryhmä muodostui koulu-, sosiaali- ja nuorisotoimen työntekijöistä, jotka edustivat sekä hallintoa ja kehittämistoimintaa että ruohonjuuritason kenttätöitä nuorten parissa. Mukana oli muun muassa opettajia, nuorisotyöntekijöitä, osallisuus- ja vertaistoiminnan suunnittelejia sekä syrjäytymistä ehkäisevien projektien henkilökuntaa. Osallistujat valikoituivat osin tutkimusryhmämme jäsenten aiemmista yhteistyökumppaneista, osin lumipallomenetelmällä. Muutama osallistuja otti itse yhteyttä ja ilmaisi halukkuutensa osallistua työpajoihin. Osallistujat olivat kuntien, järjestöjen ja sairaanhoitopiirin edustajia eri puolilta Suomea. (Ks. tarkemmin Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015.) Mikkelin ryhmä koostui nuorten yhteispalvelupiste Olkkarin henkilökunnasta, kuten etsivistä nuorisotyöntekijöistä, mielenterveys- ja päihdetyöntekijöistä, lastensuojelun tuki- ja jälkihuollon työntekijöistä sekä Tajua mut! -projektin henkilökunnasta (ks. Mikkelin Olkkari). Mikkelissä työpajoihin osallistui kaksi ja Tampereella viisi ryhmämme tutkijaa.

Työpajoissa tutkijat esittelivät ensin aiempien tutkimustensa tuloksia ja tunnustamisen teorioiden perusnäkökohtia. Näitä reflektoitiin dialogisissa pienryhmäkeskusteluissa, joiden tuloksia puntaroitiin jaetuissa yhteisdialogeissa. Yhteistoiminnan tuloksena ensimmäisissä työpajoissa muo-

dostettiin lähtökohtainen käsitys lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä itsearvostusta ja myönteistä minäkuvaa vahvistamalla. Tämän jälkeen osallistujat reflektoivat tuotoksia kirjallisesti joko sähköpostilla tai anonyymilla nettilomakkeella. Lisäksi osallistujat tekivät työpajojen välillä muistiinpanoja omasta työstään suhteessa työpajoissa päädyttyihin näkemyksiin hyvinvoinnin edistämisen linjoista. Näin kertyneet esimerkit ja kokemukset olivat seuraavien työpajojen lähtökohtana. Niissä osallistujat jakoivat tarinoitaan ja kokemuksiaan tunnistamisen ja tunnustamisen toteutumisesta, toteutumattomuudesta ja toteuttamisen reunaehdoista oman työnsä näkökulmista. Kutakin reflektiota seurannut yhteisdialogi johdatti ryhmiä edelleen kohti yhteistoiminnassa rakentuvaa ymmärrystä siitä, miten ammatillisessa arkitoiminnassa voidaan edistää hyvinvointia ja ehkäistä osattomuutta lasten ja nuorten omia intressejä tuntien ja tunnustaen. Kutsumme tätä näkökulmaa *myönteiseksi tunnistamiseksi*.

Kaikki työpajakeskustelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Yhdessä kirjallisten reflektioiden kanssa ne muodostavat tutkimushankkeemme asiantuntija-aineiston, jota on analysoitu aineistolähtöisen teemoittelun kautta. Keskusteluista ja reflektioista hahmottui ensin eri puheenvuoroja yhdistävät alateemat⁵, jotka yhdistettiin keskustelujen sisältöjä kuvaaviin yleisemmän tason kokoaviin teemoihin: a) näkökulman tutut piirteet ja uudet avaukset sekä sen b) tarve, c) mahdollisuudet, d) esteet, e) haasteet ja f) käytäntöjä kuvaavat periaatteet. Tässä artikkelissa nämä teemat on koottu kahteen pääteemaan, joista toinen kuvaa myönteistä tunnistamista käytäntönä ja toinen siihen liittyviä haasteita, mahdollisuuksia ja tarvetta. Seuraavissa luvuissa suorat lainaukset keskusteluista ja kirjallisista reflektioista on esitetty tekstin lomassa ”kursivoituna”. Osallistujien yksityisyyden kunnioittamiseksi lainauksia ei ole yksilöity esimerkiksi ammattikunnittain tai organisaatioittain eikä eritelty työpajoittain.

⁵Aineistosta hahmottuneet alateemat olivat: a) teorioiden ja tutkimusten tutut ja tuntemattomat piirteet, b) myönteisen, sallivan ja kokonaisvaltaisen ajattelun tarve, c) uudenlaisten toimintatapojen ja vuorovaikutuksen tarve, d) käsitteellistämisen tarve, e) uuden näkökulman tuomat mahdollisuudet, f) hallinnolliset ja työn johtamiseen liittyvät esteet, g) työyhteisöihin ja työntekijöiden persoonaan liittyvät esteet, h) lapsiin ja nuoriin liittyvät esteet, i) kuvitellut tai olemattomat esteet, j) yleiseen ongelmakeskeiseen ilmapiiriin liittyvät haasteet, k) näkökulman levittämiseen liittyvät haasteet, l) näkökulman arvoilmapiiriin liittyvät haasteet, m) vuorovaikutustilanteisiin liittyvät haasteet, n) tuloksellisuuden osoittamiseen liittyvät haasteet sekä o) tutustumiseen, p) tunnustamiseen ja q) tukemiseen liittyvät konkreettiset käytännöt.

Myönteinen tunnistaminen sosiaalipedagogisena käytäntönä

Yhteistoiminnallisen työpajatyöskentelyn tuloksena syntynyt myönteisen tunnistamisen näkökulma on tunnistamisen teorioihin perustuva, käytännön kentillä reflektoitu tarkastelutapa ja toimintaperiaate. Näemme sen tavoitteet pitkälle yhteneväisinä sosiaalipedagogista toimintaa ohjaavien osallisuuden, yhteisöllisyyden, kansalaisuuteen kasvun ja elämänhallinnan edistämisen periaatteiden kanssa (ks. esim. Hämäläinen 2012; Nivala 2008; Nivala & Ryyänen 2013). Työpajoissa rakentuneen yhteisen käsityksen mukaisesti hyvinvoinnin edistämässä on keskeistä lasten ja nuorten kohtaaminen myönteisessä hengessä heidän kokemistaan merkityksistä käsin – olivatpa ne millaisia hyvänsä ja liittyivät mille elämänalueille tahansa. Keskeisenä ideana on arvokkuuden ja osallisuuden kokemusten vahvistaminen arkiympäristöjen käytännöllisenä periaatteena. Työpajoihimme osallistuneiden ammattilaisten sanoin myönteisessä tunnistamisessa *”ihmissuhteet korostuu järjestelmän kustannuksella”*. Kyseessä onkin *”näkökulma”*, *”asenne”* ja *”toimimisen tapa”* pikemmin kuin toimintamalli tai työmenetelmä. Se voi edistää niiden lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta, joilla ei ole havaittu erityisiä vaikeuksia, mutta myös vahvistaa elämänhallintaa ja selviytymisen edellytyksiä niiden kohdalla, joille elämä näyttäätytty tavanomaista haastavampana.

Analyysimme tukee Taylorin (1992) näkemystä ”oikein” tunnustetuksi tulemisen keskeisyydestä ammatillisissa käytännöissä (ks. myös Bingham 2001; Laitinen 2002; Pirhonen 2015). Tunnustamisen kohteena voi olla mikä tahansa asia, joka on tärkeä lapsen tai nuoren käsitykselle itsestään. Se voi kohdistua yhtä hyvin osaamiseen ja voimavaroihin kuin huolenpidon tarpeisiin. Olennaista on, että lapsella tai nuorella on mahdollisuus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi haluamallaan tavalla ja arvostetuksi niiden ominaisuuksien haltijana, jotka ovat hänelle merkityksellisiä. *”Jokaisesta nuoresta on aina olemassa monta tarinaa, ne pitäis kuulla nuorelta itseltään, niin vältetään leimaamista.”* Työpajoissa korostettiinkin *”hetken ja siinä rakentuvan tiedon arvostamista”*. Lisäksi myönteisen tunnistamisen katsottiin edellyttävän molemminpuolista kunnioitusta, joka antaa arvoa lasten ja nuorten omaehtoiselle toimijuudelle ja tekee näkyväksi heidän luontaisten yhteisöjensä olemassa olevia resursseja: *”se oli se yks aikuinen, voi olla vaikka yks sana, yks lause, mikä voi käynnistää sen, et se nuori tajuu et se on tärkeä, et mul on merkitystä, että mun elämällä on väliä”*.

Yhteistoiminnallisten dialogien tuloksena päädyttiin näkemykseen, jonka mukaan myönteisen tunnistamisen tapoja ei ole mielekästä yksilöidä, eritellä tai määritellä tarkkarajaisesti. Sen sijaan myönteisen tunnistamisen käytäntöjä ohjaavat yleiset periaatteet tiivistettiin neljään näkökohtaan (ks. myös Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 21–22):

Ensinnäkin myönteistä tunnistamista katsottiin määrittävän **arkiympäristöissä toimiminen**. Koulut, nuorisotalot, nettifoorumit, harrastusryhmät, kadut, puistot ja kauppakeskukset ovat arkiympäristöjä, joissa sukupolvien välistä oikeaan osuvaa tunnustamista, tunnistamatta jättämistä sekä väärin tunnistamista tapahtuu jatkuvasti ja väistämättä (ks. Lampela, Leppävuori & Puomilahti 2016). Se tekee niistä myös luontevia aktiivisen ja tietoisin myönteisen tunnistamisen tiloja. Tämä tarkoittaa, ettei myönteisen tunnistamisen toteuttaminen edellytä erillisiä toimintoja, toimitiloja, projekteja tai hankkeita, vaan ”*osana perustoimintaa pitäisi voida vahvistaa toimintakykyä ja resilienssiä.*”

Myönteisen tunnistamisen käsitteellä haluttiin, toiseksi, korostaa **voimavaroihin ja vahvuuksiin keskittymistä**. Kiinnostus, kunnioitus, tuki, huolenpito ja onnistumiset motivoivat paremmin kuin leimaava ja syyllistävä ongelmien osoittaminen. Olennaista on ensinnä selvittää ja tutustua lapsille ja nuorille henkilökohtaisesti tärkeisiin asioihin, ihmisiin ja toimintoihin, jotta niihin liittyvien resurssien tunnustaminen on mahdollista (ks. Stenvall, Korkiamäki & Kallio 2015). Tämä ei merkitse ongelmien ja vaikeuksien mitätöimistä vaan lasten ja nuorten tukemista arkiympäristöjensä aktiivisina jäseninä heikkouksineen ja vahvuuksineen. Positiivisen huomion kiinnittäminen vähämerkityksisiltäkin tuntuviin henkilökohtaisiin piirteisiin voi olla ratkaisevaa erityisesti silloin, kun lapsi tai nuori on tottunut saamaan osakseen jatkuvaa kielteistä huomiota.

Kolmantena periaatteena painotettiin **yhteisöllisyyttä ja osallisuutta**. Taustalla on Honnethin (1995) keskeisesti esille nostama näkemys, jonka mukaan jokainen ihminen kaipaa ja ansaitsee tunnustetuksi tulemistä. Myönteisesti tunnistavissa yhteisöissä ”*kaikki yhteisön jäsenet tulevat huomatuksi*” ja ovat sekä tunnistamisen kohteita että toteuttajia. Tämä pätee myös lapsiin ja nuoriin, jotka mielletään helposti aikuisten tuen, kontrollin, hyväksynnän ja arvioinnin yksisuuntaisina kohteina. Siinä missä ”*ongelmat rakentuu yleensä aikuisen määrittelemänä*”, niin ”*myönteinen tunnistaminen voi nostaa nuoren mahdollisuutta vahvemmin osallistua oman tilanteensa määrittelyyn*”.

Tavoitteellisella tasolla myönteistä tunnistamista ohjaa, neljänneksi, **toimintakulttuurin periaate**. Ajatuksena on, että institutionaalisissa arkiympäristöissä myönteinen tunnistaminen voi olla kaikkea toimintaa läpileikkaava periaate. Tämä koskee aikuisten ja lasten välisiä suhteita, lasten ja nuorten keskinäistä vuorovaikutusta sekä aikuisten toimintaa toistensa kanssa. Tavoitteena on ”tunnistamisen kulttuurin” leviäminen yhteisössä siten, että lapset, nuoret ja aikuiset voimaantuvat yhä useammin tunnistamaan toisiaan myönteisesti. Tällöin sellaisillakin ominaisuuksilla, joita yleensä pitävät arvossa vain muut saman yhteisön jäsenet, on mahdollisuus tulla laajemmin tunnustetuiksi. Tätä korostivat erityisesti Mikkelissä kokoontuneen ryhmän osallistujat, jotka samassa työyhteisössä työskentelevinä kokivat voimaantuvansa myönteisen tunnistamisen ilmapiiiristä ammattilaisina ja yhteisönsä arvostettuina jäseninä. Jaettu ymmärrys myönteisestä tunnistamisesta toimintaa ohjaavana periaatteena antaa *”voimaa ja jaksamista niitten nuorten kanssa”* sekä kokemuksen siitä, että *”tekee ihan oikeita juttuja ja saa niistä sitä arvostusta sitten”*.

Myönteisen tunnistamisen tarve, haasteet ja mahdollisuudet

Jälkimmäisissä työpajoissa päästiin keskustelemaan siitä, mitkä osallistujien kokemusten pohjalta ovat myönteisen tunnistamisen toteutumisen mahdollisuudet ja ehdot käytännön työelämän ja kontekstuaalisten kohtaamistilanteiden sanelemissa puitteissa. Tässä luvussa kuvaamme, miten työpajoihin osallistuneet ammattilaiset jäsensivät myönteisen tunnistamisen tarvetta ja mahdollisuuksia sekä sen toteutumisen esteitä ja haasteita työympäristöissään.

Myönteisyyden luonnollisuus ja siihen liittyvät haasteet

Monille ammattilaisille ihmisten erilaisuutta huomioivat ja ihmisarvoa yleisesti kunnioittavat toimintatavat ovat luonteva osa jokapäiväistä toimintaa lasten ja nuorten kanssa. Tämä ilmeni kommentteista, joissa työpajoihin osallistuneet ammattilaiset kertoivat tunnustuksen antamisen olevan *”päivänselvä asia”*. Valtaosa työpajoihin osallistuneista ammattilaisista kokikin noudattavansa tai pyrkivänsä noudattamaan työssään myönteisen tunnistamisen näkökulmaa. He kertoivat, että *”hyvässä nuorisotyössä tapahtuu juuri näitä asioita”* ja että *”hyvällä opettajalla on intuitio”*, jonka mukaan hän osaa tunnustaa oikeita, nuorelle merkityksellisiä asioita. *”Korjaavan asiakastyön”* toimijat kuvasivat kohtaavansa nuoria, joille jat-

kuvan negatiivisen palautteen vuoksi on rakentunut *”ajatusvääristymiä, niitä koitetaan sitten kääntää positiiviseksi ajatuksiksi, kun itse ensin näkee sen positiivisen, siinä nuoressa”*.

Toisaalta osallistujat toivat esiin, että juuri myönteisen tunnistamisen luontevuus osalle työntekijöistä on sen keskeinen haaste yhteisöllisessä mielessä. He pitivät tiedostamattomasti toteutuvaa toimintaa sattumanvaraisena, ja lähes jokaisella oli kollegoja, jotka *”näkee aina vaan sen negatiivisen”* eivätkä *”halua kuulla mistään myönteisyydestä”*. Aktiivisen tunnistamisherkkyuden ja myönteisen asenteen ylläpitämisen todettiin arjen ahautudessa ja yleisen riskipainotteisen ilmapiirin vallitessa olevan haastavaa myös itselle. Lähes kaikki työpajoihin osallistuneet ammattilaiset kokivat työssään ajoittain riittämättömyyden tunnetta, osaamattomuutta ja tarvetta uudenslaisille toimintatavoille ja vuorovaikutukselle. *”Melkein kaikki tietää ja periaatteessa ajattelee näin, että positiivisesta lähdetään liikkeelle, mutta käytännössä se ei läheskään aina toteudu.”*

Erityisen haastavina tutkimukseemme osallistuneet ammattilaiset kokivat ne nuoret, jotka ovat *”kiertäneet kaikki mahdolliset sektorit, eivät luota kehenkään aikuiseen”*. Näissä tilanteissa myönteisen tunnistamisen näkökulma muistuttaa, että *”aikuisten on tarpeen pysähtyä pohtimaan, mikä on lapsen ja nuoren toiminnan mieli”*. Myönteisen tunnistamisen todettiin olevan helppoa silloin, kun ollaan tekemisissä myönteisten asioiden parissa ja kun aikuisen ja nuoren tavoitteet ovat yhteneväiset. Haastavaa tunnustaminen sen sijaan on, kun kyse on esimerkiksi kiusaamisen kaltaisista kielteisistä tilanteista tai kun aikuinen ei ymmärrä, miksi jokin asia on nuorelle tärkeä. Myönteisen tunnistamisen ei kuitenkaan katsottu vaativan mitään erityistä osaamista, vaan sitä pidettiin seurauksena aidosta ja kärsivällisestä välittämisestä ja kiinnostuksesta nuorta ja hänelle merkityksellisiä asioita kohtaan: *”Mistään yliluonnollisesta ei ole kysymys, riittää kun on ihminen ihmiselle”*. Tällaisena myönteisen tunnistamisen nähtiin tarjoavan myös *”niille joilla ei ole virkamiesasemaa”* keinoja *”tukea nuoria systemaattisesti ja tunnistetusti”*.

Käsitteellistämisen tarve ja potentiaali

Työpajoissa jaettiin ajatus, että myönteisen tunnistamisen periaatteiden näkyväksi tekeminen edistää näkökulman tuleamista huomioiduksi ja tiedostetuksi *”oikeanlaisena asenteena”* ja *”hyvänä tapana tehdä tätä työtä”*. Näkökulman nimeämistä pidettiin tarpeellisena, jotta sen mukaista toi-

mintaa on helpompi perustella ja valjastaa osaksi työyhteisöjen ja organisaatioiden toimintaperiaatteita. Myönteisen tunnistamisen nimeämisen nähtiin siten tekevän osaavien ammattilaisten *”näkömätöntä työtä”* näkyväksi ja tuottavan mahdollisuuksia sen hallinnolliselle tunnustamiselle. Osallistujat korostivatkin kielen todellisuutta suuntaavaa luonnetta: *”sillä on merkitystä mitä kieltä käytetään, positiivista vai negatiivista”*. Erityisesti he kokivat tarvitsevansa korvaavia käsitteitä *”puuttumiselle”*.

Kielellisen käsitteellistämisen ajateltiin työpajoissa edistävän myös sisältöllistä tarvetta *”nostaa vahvasti esille hiljaista linjaa, niinku yhteisöt, arki, tukeminen, myönteisyys”*. Sanallistamisen katsottiin tarjoavan helpommin tartuttavan lähestymistavan vallitsevassa ammatillisessa ilmapiirissä, jota leimaa *”lyhytjänteisyys, yksilökeskeisyys ja ongelmalähtöisyys”* ja jossa *”helposti tuomitaan kaikenlainen erilaisuus”*. Osallistujien mukaan onkin helpompi esittää, miten jokin ongelma korjataan kuin miten vahvistetaan hyvinvointia. Myönteisen tunnistamisen katsottiin tuottavan käyttökelpoisen näkökulman tietoiseen hyvinvoinnin edistämiseen arkisten kohtaamisten tasolla. *”Se tunnistaminen, et eihän se riitä ... myöski se tunnustaminen, se arvostus just positiivisella tavalla, et semmonen kokonaisuus, ni se on niinku ihan eri asia sit kun on se tunnustaminen siinä mukana”*.

Eväitä vuorovaikutukseen nuorten kanssa ja työyhteisössä

Myönteisen tunnistamisen toteutumista haittaavien esteiden nähtiin liittyvän sekä hallintoon ja työn johtamiseen – *”vähäiset taloudelliset ja henkilöstöresurssit kohdennetaan ongelmien korjaamiseen”* – että työyhteisöön ja työntekijän persoonaan: *”mennään helpomman kautta ja yksittäisiin ongelmiin on helpompi kiinnittää huomiota kuin kokonaisuuteen”, ”ja on se muutosvastarinta siinä sitten, et ei tarvita mitään uusia lähestymistapoja”*. Myös kielteiseen puuttumiseen tottuneet nuoret nähtiin *”negatiivisen ilmapiirin vankeina”*. Tämän kuvattiin nostavan *”työntekijöiden kynnystä kysyä nuorelta itseltään”, sillä ”(nuoret) kokee sen negatiivisena puuttumisena, ei tukena ja auttamisena”*. Myönteisen tunnistamisen esteiden todettiin kuitenkin monesti olevan *”kuviteltuja”*. *”Keksitään ja oletetaan kaikenlaisia (esteitä), vaikkei niitä oikeasti ole muuta kuin oman pään sisällä”*.

Aineistomme perusteella kuitenkin myös arkiset kohtaamistilanteet nuoren kanssa asettavat haasteita myönteisen tunnistamisen toteutumiselle. Arjen hektisyys ja isoissa ryhmissä toimiminen edellyttävät tietoista toimintaa, tilannetajua ja herkkyyttä tunnistaa yksilöllistä erilaisuutta ja tunnustamisen mahdollisuuksia: *”tietoisuus (tunnustamisen merkityksestä) pi-*

tää olla selkärangassa jotta se voi tulla toiminnaksi hetkellisissä tilanteissa”. ”Kaikkien kanssa ei voi tehdä samalla tavalla, pitää vaan hoksata ja nähdä tilanteita”. Toisinaan ”voi olla vaikea löytää nuoren kamalasta tilanteesta mitään hyvää”, jolloin pyrkimyksenä on ”yrittää nähdä se kuvio niinkun nuoren silmin, et kerro tosta lisää, mua kiinnostaa toi mitä sä sanoit”. Ongelmatilanteeseen tarttumista ja nuoren myönteistä tunnistamista ei pidäkään nähdä toisilleen vastakkaisina, vaan ne voivat hyvin toteutua samanaikaisesti. Tällöin nuori ”ei tule marginalisoiduksi omissa silmissään”.

Osallistujien mukaan nuorten kanssa on ”varottava teennäistä positiivisuutta”. Myönteisen tunnistamisen katsottiin olevan eri asia kuin positiivinen palaute: sen on ”oltava todenperäistä ja rehellistä” ja lisäksi perustuttava ”sellaisille asioille, joitten tunnistaminen on yksilölle merkityksellistä”. Eräänä näkökulman laajamittaista toteuttamista häiritsevänä uhkana nähtiinkin mahdollisuus ymmärtää myönteinen tunnistaminen virheellisesti arvoneutraalina, sosiaalisesta kasvatuksesta irtautuvana ”kaikki käy”-periaatteena. Työpajojen osallistujat korostivat, että ”sen tunnistaminen, mikä on tärkeää nuorelle itselleen” on eri asia kuin että ”voi tehdä mitä vaan tai ei tarvis tehdä asioita, joita ei itse haluaisi”.

Kun nuoren ja aikuisen tavoitteet ovat toisistaan eriäviä, ”tunnistamisen ja tunnustamisen kautta pyritään keskusteluun ja haastamaan ne piirteet tai teot joita ei voida hyväksyä”. Tavoitteena on siten ”auttaa nuorta tunnistamaan oman toimintansa tai ajattelunsa pulmakohdat”. ”Myös ongelmia voidaan tunnistaa myönteisesti.” Tämän yhtä aikaa normatiivisen ja dialogisen asenteen omaksuminen ja toteuttaminen vaatii ammattilaiselta tapauskohtaista tasapainoilua lapsi–aikuisen- ja asiakas–ammattilainen-valtasuhteiden rajapinnoilla (Stenvall, Korkiamäki & Kallio 2015). Tällaisissa tilanteissa myönteisen tunnistamisen toteuttaminen tuottaa kokeneellekin ammattilaiselle haasteita, joiden kohtaaminen vaatii paitsi ammattitaitoa myös itsensä peliin laittamista (Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 24; Siurala 2015).

”Ongelmakeskeisessä maailmassa joutuu usein taistelemaan” pitääkseen yllä myönteisesti tunnistavaa asennetta. Keskeisenä haasteena hyvinvoinnin yhteisöllisessä edistämisessä myönteisen tunnistamisen periaattein nähtiinkin näkökulman leviämiseen liittyvät vaikeudet. Uusien näkökulmien ja toimintatapojen ”juurruttaminen ruohonjuuritasolle on vaikeaa”, ja ”käsitteet alkaa helposti elää omaa elämäänsä”. Näkökulman laajaa tiedostetuksi saattamista lasten ja nuorten kanssa toimivien ammattilaisten keskuudessa pidettiin kuitenkin tärkeänä, ”et se ei olis sen yksittäisen työn-

tekijän sydämen sivistystä vaan että se tulee yleiseksi”. Tämän katsottiin vaativan *”kouluttamista, kulttuurista muutosta, se on hidasta*”. Hallinnollisen ja poliittisen tunnustuksen näkökulmasta ongelmallisena pidettiin myös *”tulokellisuuden mittaamisen*” haastetta. Sen osoittaminen, miten myönteisen tunnistamisen kaltaiset arkiset ja piiloiset käytännöt *”on parantaneet jonkun nuoren pärjäämistä ja ehkäisseet syrjäytymistä*”, ei ole yksinkertaista.

Lopuksi

Sosiaalipedagogista traditiota lapsi-, nuoris- ja kasvatustieteiden ammattilaisille esittelevässä käytännönläheisessä teoksessaan Pat Petrie (2011) asettaa yksilöiden välisen kohtaamisen ja kommunikaation sosiaalipedagogisen työotteen keskiöön. Hänen mukaansa sosiaalipedagogiikan ammattilaiset näkevät itsensä samassa elämistilassa asiakkaiden kanssa ja pyrkivät välttämään leimaavia luokitteluja sekä erontekoa ”meihin” ja ”heihin”. Perustavana ajatuksena on kaikkien yhteisön jäsenten samanarvoisuus sekä erilaisuuden ymmärtäminen rikkautena. Olennaista on vastavuoroinen dialogi ammattilaisen ja lapsen välillä; kaikilla on yhtäläinen oikeus osallistua sekä tulla kuulluksi ja arvostetuksi omana itsenään. (Petrie 2011, 9.) Yhdessä tekeminen ja tunne, että minua kuunnellaan ja että olen tärkeä, ovat myös pedagogisen tunnustuksen perusta (Foster 2012b). Voidaankin pitää yllättävänä, ettei tunnustamista ja tunnistamista ole juuri tarkasteltu sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön kontekstissa (ks. Ayala 2010; Foster 2012b, 13).

Tämän artikkelin tarkoituksena on ollut kiinnittää huomio ammattilaisissa kohtaamisissa jatkuvasti käynnissä oleviin tunnistamisen ja tunnustamisen prosesseihin, jotka väistämättä määrittävät lasten ja nuorten hyvinvointia. Identiteetin, elämänhallinnan ja osallisuuden rakentumista ohjaa merkittävästi se, kokeeko lapsi tai nuori kanssaihmisten arvostavan häntä omana itsenään ja näkevän hänet sellaisena kuin hän haluaa tulla nähdyksi, vai tarjotaanko hänelle toistuvasti vähättelevää, vääristynyttä ja rajoittunutta kuvaa itsestään (Taylor 1992, 22). Väärin tunnistamisen seurauksena syntyvät arvottomuuden kokemukset ovat haitallisia erityisesti herkissä ja haavoittuvissa tilanteissa eläville sekä heikosti valtaa omaaville lapsille ja nuorille. Jos väärin tunnistamisen tilanteita – tai oikein tunnistamisen mahdollisuuksia – ei tiedosteta heidän arkiympäristöissään, jää hyvinvoinnin tukeminen helposti yksilökohtaisten korjaavien toimien varaan (ks. Sipilä & Österbacka 2013, 65–66).

On selvää, ettei lasten ja nuorten ongelmia kyetä poistamaan tai niiden syntymistä estämään yksin tunnistamisen ja tunnustamisen periaattein. Nyt ja tulevaisuudessa on ihmisiä, jotka tarvitsevat erityistä yksilökohtaista tukea vaikeuksiensa voittamiseen ja elinympäristöjensä tuottamista haasteista selviämiseen. (Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 22.) Ongelmien varhaisen havaitsemisen ja niihin reagoimisen ohella pidämme kuitenkin tärkeänä sellaisten toimintatapojen ja ajatusmallien esiin nostamista, joilla voidaan tukea lasten ja nuorten hyvinvointia yleisesti ja osana instituutioiden perustoimintaa. Artikkelit eivät tarjoa ohjeistusta, neuvoja tai listaa toimenpiteistä, mutta se avaa kysymyksiä identiteetistä, arvostuksesta, vastavuoroisuudesta, hyvinvoinnista, ennaltaehkäisystä – ja tunnustuksesta – niin sosiaalipedagogisessa käytännön toiminnassa kuin tieteellisessä tutkimuksessa tarkasteltaviksi.

Lopuksi palaamme artikkelin alussa esittämääme gestalt-metaforaan. Usealla tapaa hahmottuvien kuvien perustana olevan hahmoteorian mukaan ymmärryksen taustalla on aina yksilön oivallus, joka johtaa kykyyn havaita toisin. Ihminen pyrkii luonnostaan ymmärtämään näkemänsä mahdollisimman yksinkertaisena ja säännönmukaisena. Kokonaisuus on kuitenkin enemmän kuin osiensa summa – sillä on ominaisuuksia, joita ei näe, jos kuvaa katsoo vain yhdestä näkökulmasta. (Esim. Anderson 1985.) Tunnistamisen teorit ja niiden pohjalta yhteistyössä ammattilaisten kanssa kehitetty myönteisen tunnistamisen näkökulma pyrkii kokonaiskuvan kattavan ymmärryksen saavuttamiseen. On tärkeää, että lasten ja nuorten kanssa toimivat ammattilaiset hahmottavat vaihtoehtoisia kuvakulmia silloinkin, kun institutionaalinen ilmapiiri ohjaa tunnistamaan nuorta yksipuolisesti.

LÄHTEET

- Anderson, J. 1985. *Cognitive Psychology and Its Implications*. London: W.H. Freeman Company.
- Ayala, R. 2010. Pedagogical Recognition. *Phenomenology & Practice* 4 (1), 5–29.
- Barkely, E. F., Cross, K. P. & Major, C. H. 2005. *Collaborative learning techniques: A handbook for college faculty*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Bingham, C. 2001. *Schools of Recognition: Identity Politics and Classroom Practices*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
- Bäcklund, P. & Kallio, K. P. 2012. Poliittinen toimijuus julkishallinnon lapsi- ja nuorisopoliittisessa osallistumisretoriikassa. *Alue & Ympäristö* 41 (1), 40–53.

- Bäcklund, P. & Virtanen, P. 2015. Julkishallinnon rationaliteetit ja myönteisen tunnistamisen mahdollisuudet. Teoksessa J. Häkli, K. P. Kallio & R. Korkiamäki (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 185–201.
- Foster, R. 2012a. Vastavuoroinen tunnustus on hyvinvoinnin perusta. Väitöstiedote. Saatavissa <http://www.uta.fi/ajankohtaista/vaitokset/tiedote.html?id=78926> (haettu 18.4.2016).
- Foster, R. 2012b. *The Pedagogy of Recognition: Dancing, Identity and Mutuality*. Tampere: University of Tampere.
- Foster, R. 2012c. Tunnustusta tanssien. *Kasvatus*, 43 (2), 126–134.
- Fraser, N. & Honneth, A. 2003. *Redistribution or Recognition? A Political-Philosophical Exchange*. London: Verso.
- Gilbert, N., Parton, N. & Skivenes, M. (toim.) 2011. *Child Protection Systems: International Trends and Orientations*. International Policy Exchange. Oxford: Oxford University Press.
- Harrikari, T. & Hoikkala, S. 2008. Nuorten hyvinvointipolitiikka – pahoinvointiin puuttumista ja riskien hallinnointia? Teoksessa M. Autio, K. Eräranta & S. Myllyniemi (toim.) *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot vuosikirja 2008*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisosiain neuvottelukunta & Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes, 150–160.
- Hanhela, T. 2014. *Educational perspectives on recognition theory*. Oulu: University of Oulu.
- Heikkinen, H. & Huttunen, R. 2002. ”Huomaa minut, arvosta minua!” Opetus tunnustuksen dialektiikkana. Teoksessa P. Sallila & A. Malinen (toim.) *Opettajaus murroksessa*. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007. *Lapsen hyvän kasvun ja kehityksen riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden tunnistaminen*. Saatavissa http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/6e0cb1804a1563bd951ff5b546fc4d01/opus_risu_07.pdf?MOD=AJPERES (haettu 18.4.2016).
- Honneth, A. 1995. *The Struggle for Recognition. The Moral Grammar of Social Conflicts*. Cambridge: Polity Press.
- Honneth, A. 2012. *The I in We: Studies in the Theory of Recognition*. Cambridge: Polity Press.
- Houston, S. & Dolan, P. 2008. Conceptualising Child and Family Support: The Contribution of Honneth’s Critical Theory of Recognition. *Children and Society* 22, 458–469.
- Huttunen, R. 2003. *Kommunikatiivinen opettaminen*. Jyväskylä: SoPhi.
- Huttunen, R. 2006. Radikaali kasvatus ja epäoikeudenmukaisuus. *Kasvatus* 37 (1), 26–33.
- Häkli, J. & Kallio, K. P. 2014. Subject, action and polis: Theorizing political agency. *Progress in Human Geography* 38 (2), 181–200.
- Häkli, J., Kallio, K. P. & Korkiamäki, R. (toim.) 2015. *Myönteinen tunnistaminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

- Hämäläinen, J. 2012. Social Pedagogical Eyes in the Midst of Diverse Understandings, Conceptualisations and Activities. *International Journal of Social Pedagogy* 1 (1), 3–16.
- Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. *Sosiaalipedagogiikka*. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Ikäheimo, H. 2003. Tunnustus, subjektiviteetti ja inhimillinen elämänmuoto. Tutkimuksia Hegelistä ja persoonien välisestä tunnustussuhteista. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ikäheimo, H. 2008. Sosiaalisuus ja epäsosiaalisuus sosiaalityössä. Teoksessa P. Niemi & T. Kotiranta (toim.) *Sosiaalialan normatiivinen perusta*. Helsinki: Gaudeamus, 13–33.
- Julkunen, R. (2009) Sosiaalialan tunnustamisen suhteet ja tunnustusvajeet. Luentomoniste. Itä-Suomen sosiaalityön päivät 2009.
- Kaikki käy koulua – koulupudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisyhanke. Hankesuunnitelma 2015. Helsingin kaupungin nuorisosaiaikeskus, Helsingin kaupungin opetusvirasto & Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
- Kallio, K. P. 2014. Intergenerational recognition as political practice. In R. Vanderbeck & N. Worth (eds) *Intergenerational Space*. London: Routledge, 139–154.
- Kallio, K. P. & Bäcklund, P. 2012. Oletettu alueellisuus, kuviteltu osallisuus: Tilalliset sidokset julkishallinnon lapsi- ja nuorisopoliittisessa retoriikassa. *Terra* 124 (4), 245–258.
- Kallio, K. P. & Häkli, J. 2011a. Young people's voiceless politics in the struggle over urban space. *GeoJournal* 76 (1), 63–75.
- Kallio, K. P. & Häkli, J. 2011b Tracing children's politics. *Political Geography* 30 (2), 99–109.
- Kallio, K. P., Häkli, J. & Bäcklund, P. 2015. Lived citizenship as the locus of political agency in participatory policy. *Citizenship Studies* 19, 101–119.
- Kallio, K. P., Korkiamäki, R. & Häkli, J. 2015. Myönteinen tunnistaminen – näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Teoksessa J. Häkli, K. P. Kallio & R. Korkiamäki (toim.) *Myönteinen tunnistaminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 9–35.
- Kallio, K. P., Stenvall, E., Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) *Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen*. Helsinki: Gaudeamus, 69–87.
- Karlsson, L., Pelkonen, M. & Marttunen, M. 2007. Nuorten itsetuhokäyttäytymisen tunnistaminen ja arviointi. Tietoa nuorten kanssa työskenteleville. Helsinki: Kansanterveyslaitos.
- Korkala, M. 2014. Tunnustuksen saaminen perheen sisäisessä adoptiossa – sateenkaari-perheiden kokemuksia perheen sisäisestä adoptiosta. *Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius*.
- Korkiamäki, R. 2013. *Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaisuuhteissa*. Tampere: Tampere University Press & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

- Korkiamäki, R. & Kallio, K. P. 2014. Ystävyys tilallisen kiinnittymisen suuntaajana: tilateoreettisia tulkintoja lasten ja nuorten ystävyyksistä. *Alue & Ympäristö* 43 (1), 16–33.
- Kumpula, H. 2008. Riskien tiedostaminen ja niistä kieltäytyminen nuorelle tärkeitä taitoja. *Kansanterveys* 2008 (7), 20–21.
- Laitinen, A. 2002. Interpersonal recognition: A response to value or a precondition of personhood? *Inquiry* 45 (4), 463–478.
- Laitinen, A. 2008. Joseph Raz ja hyvinvoinnin ulottuvuudet. Teoksessa P. Niemi & T. Kotiranta (toim.) *Sosiaalialan normatiivinen perusta*. Helsinki: Palmenia, 34–70.
- Laitinen, A. 2009. Itseään tulkitseva eläin. Charles Taylor ja filosofinen ihmistutkimus. Helsinki: Gaudeamus.
- Lampela, P., Leppävuori, M. & Puomilahti, I. (toim.) 2016. *Hengailua, kohtaamisia ja yhdessä olemista: nuoruuden elementtejä ja työmuotoja julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa*. Kuopio: Nuorten Palvelu ry.
- Metteri, A. & Hotari, K. 2011. Eettinen kuormittuminen ja toimintaympäristö nuorten palveluissa. Teoksessa A. Pehkonen & M. Väänänen-Fomin (toim.) *Sosiaalityön arvot ja etiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mikkelin Olkkari. Yksi ovi – monta palvelua. Saatavissa <http://www.poliint.fi/fi/sivustot/mikkelinolkkari/> (haettu 18.4.2016).
- Moisio, O. 2008. *Saatteeksi*. Teoksessa O. Moisio (toim.) *Kätkeytyjä hahmoja*. Kirjoituksia Theodor W. Adornosta. Helsinki: Minerva kustannus/SoPhi.
- Muukkonen, T., Nevanen, S., Ohisalo, M. & Turunen, S. 2014. Yksikin aikuinen riittää – nuoren sosiaalinen vahvistaminen ja voimaantuminen Luotsi-toiminnassa. *Nuorisotutkimus* 32 (3), 17–31.
- Mäkinen, L. 2006. *Kohti päihteetöntä elämää – tutkimus huumeiden käytön lopettamisesta ja kuntoutumisesta*. Julkaisematon Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Niemi, P. 2014. *Välittäminen tunnustussuhteiden näkökulmasta*. Aikuissosiaalityön päivät, Jyväskylä 8.1.2014. Saatavissa <http://koskeverkko.fi/wp-content/uploads/2014/01/V%C3%A4litt%C3%A4minen-tunnustussuhdeteorian-n%C3%A4k%C3%B6kulmasta.pdf>. (haettu 18.4.2016).
- Niemi, P. & Kotiranta, T. (toim.) 2008. *Sosiaalialan normatiivinen perusta*. Helsinki: Gaudeamus, 13–33.
- Nivala, E. 2008. *Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa: kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys*. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Nivala, E. & Ryyänänen, S. 2013. *Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia*. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja* 14, 14–41.
- Noble, G. 2009. Countless acts of recognition: young men, ethnicity and the messiness of identities in everyday life. *Social and Cultural Geography* 10 (8), 875–891.
- Olkkari-hanke 2015. *Loppuraportti 1.1.2011–31.1.2015*. Mikkeli: Kohtaamispaikka Olkkari.

- Parton, N. 2006. *Safeguarding Childhood. Early Intervention and Surveillance in a Late Modern Society*. London: Palgrave Macmillan.
- Petrie, P. 2011. *Communication Skills for Working with Children and Young People: Introducing Social Pedagogy*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Pirhonen J. 2015. Tunnustaminen ja sen vastavuoroisuus vanhustyössä. *Gerontologia* 29 (1), 25–34.
- Poikolainen, J. 2014. Lasten positiivisen hyvinvoinnin tutkimus – metodologisia huomioita. *Nuorisotutkimus* 32 (2), 3–22.
- Rauas, M. 2014. Hallitaanko nuorisotyössä nuoria vai luodaanko siellä mahdollisuuksia nuoruuteen? *Nuorisotutkimus* 32 (4), 60–67.
- Ricoeur, P. 2005. *The Course of Recognition*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Ryynänen, S. 2011. Nuoria reunoilla: Sosiaalipedagoginen tutkimus rikollisuuden ja väkivallan keskellä elävien nuorten kasvun tukemisesta brasilialaisissa kansalaisjärjestöissä. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Saastamoinen, M. 2014. Terapeuttinen eetos sosiaalipedagogiikan uhkakuvana? *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja* 15, 9–30.
- Satka, M. 2009. Varhainen puuttuminen, moraalinen käänne ja sosiaalisen asiantuntijat. *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (1), 17–32.
- Satka, M. 2011. Varhainen puuttuminen lasten ja nuorten riskien hallinnoimisena. Teoksessa M. Satka, L. Alanen, T. Harrikari & E. Pekkarinen (toim.) *Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta*. Jyväskylä: Vastapaino, 61–94.
- Satka, M., Alanen, L., Harrikari, T., & Pekkarinen, E. (toim.) 2011. *Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Sennett, R. 2004. *Kunnioitus eriarvoisuuden maailmassa*. Tampere: Vastapaino.
- Sipilä, J. & Österbacka, E. 2013. Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjaailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannusvaikuttavuus. Helsinki: Valtiovarainministeriö.
- Siurala, L. 2015. Herkkyyttä ja suvaitsevaisuutta nuorten arjen ymmärtämiseen. Teoksessa J. Häkli, K. P. Kallio & R. Korkiamäki (toim.) *Myönteinen tunnistaminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 202–218.
- Soini, H. 2002. Oppiminen sosiaalisena käytäntönä. Vertaiskonsultaatio yhteistoiminnallisen oppimisen muotona. *Psykologia* 36 (1–2), 48–59.
- Stenvall, E., Korkiamäki, R. & Kallio, K. P. 2015. Arjen moninaisuuden tavoittaminen tutustumisen kautta. Teoksessa J. Häkli, K. P. Kallio & R. Korkiamäki (toim.) *Myönteinen tunnistaminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 39–64.
- Taylor, C. 1989. *Sources of the Self: The Making of Modern Identity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Taylor, C. 1992. *Multiculturalism and the Politics of Recognition*. Edited by A. Gutmann. Princeton: Princeton University Press.
- Turtiainen, K. 2012. Possibilities of trust and recognition between refugees and authori-

ties – Resettlement as part of durable solutions to forced migration. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Turtiainen, K. 2015. Johdanto Axel Honnethin tunnustusteoriaan. XVII Valtakunnalliset sosiaalityön tutkimuksen päivät, Turku 12.–13.2.2015. Julkaisematon puheenvuoro.

Törrönen, M. 2000. Lapset arjen subjekteina. Refleksiivisen etnografian mahdollisuudet. Teoksessa S. Karvinen, T. Pösö & M. Satka (toim.) Sosiaalityön tutkimus. Jyväskylä: SoPhi, 146–167.

VAMOS-palvelukokonaisuus. Saatavissa www.vamosnuoret.fi (haettu 18.4.2016).

Weber, E. 1997. Roundtable Learning: Building Understanding through Enhanced MI Strategies. Tuscon, AZ: Zephyr Press.

Williams, R. 2000. Hegel's Ethics of Recognition. Berkeley: University of California Press.

